

În mediul rural, deși produsele de îmbrăcăminte, încălțăminte și uneltele de muncă erau realizate de țărani în cadrul gospodăriei personale, existau și meșteșugari specializați, de obicei supuși stăpînului feudal — boierul sau mănăstirea¹. La orașe, primele meșteșuguri cunoscute în secolele XIV - XV sînt legate de producția agricolă, deoarece orașenii nu erau încă ruși de agricultură. Începînd din secolul al XVI-lea, numărul meseriașilor crește considerabil: zugravi, croitori, opincari, cojocari, șelari, săpunari, teslari, zidari, luminării etc. Prelucrarea fierului, în general, era lăsată pe seama țiganilor². În secolul al XVII-lea se atestă o diferențiere în rîndul meșteșugarilor, principalul centru de dezvoltare fiind orașul³.

În secolul al XVIII-lea, meșteșugarii lucrează în condiții bune și cu un randament mai mare decît în epoca anterioară. În același timp, se constată că meșteșugarii sătești produc și mărfuri destinate locuitorilor din tirguri și orașe, pe care le desfăceau la tirgurile săptămînale și la bilciurile periodice.

În secolele XVII și XVIII se înmulțesc pivele, care au impulsivat țesătura de dimie, ducînd la sporirea numărului abagiilor. În oraș, în secolul al XVIII-lea, fiind epoca turco-fanariotă, sînt meșteșugari de rezonanță orientală: conduragii, ișlicari, șalvaragii, ibrișingii, simigii etc.⁴. În ceea ce privește meșteșugurile de artă, amintim că, la 1570, Mănăstirea Tismana avea ca meșter în arta auritului obiectelor bisericești pe Dumitru Zlătar⁵.

În secolul al XVII-lea sînt menționați șindrilarii din Gureni, care făceau 50.000 de șindriile pentru acoperirea mănăstirii Strimba, iar în secolul al XVIII-lea

sînt cunoscuți șindrilarii din Polovragi⁶. Locuitorii din Padeș au făcut comerț vreme îndelungată. O inscripție de pe o ușă de lemn sculptată de la Tismana arată că ușa s-a făcut la 4 septembrie 1698, fiind meșter Nechita⁷.

Din lemn, dogarii lucrau butoaie, butii, putini etc. Paul de Alep, vizitînd Tismana în 1657, relatează că a văzut acolo un butoi (butie) de 3000 vedre, lung de 26 de palme și lat de 9 palme, făcut din lemn de tisă⁸. Dogarii formează o industrie sătească foarte veche și foarte importantă. Pînă în primele decenii ale secolului nostru, centrele mai importante în dogărie și dulgherie din județul Gorj, erau: Ohaba, Piscurile, Vierșani, Topești, Rasova, Săcelu, Șipotu, Poerua și Hodorasca⁹.

În secolul al XVIII-lea, conform documentelor de epocă, în Tg. Jiu se întîlnesc: Pană Bărbierul și Simion Bărbierul, Radu Croitorul și Sava Abagiul. În același secol, ca negustori sînt cunoscuți: Radu Cupețul, Petre Giurgiu, Constantin Veardeș Petru Ursu, un Stoian, Constantin Roșianu, Tămășescu, Preda, Dobre, Nedelcu etc.¹⁰

După catagrafia din 1831, în Tg. Jiu se aflau următorii meseriași și negustori: bogasieri (vînzători de mărunțișuri de manufactură) — 8; cojocari — groși — 91; croitori — 16; cizmari — 31; abagii — 1; argintari — 1; zarafi — 4 (probabil din cauza traficului intens la Vilcan), bărbieri — 8; brutari — 13; simigii — 4; circiumari — 13; boiangii — 2; curelari — 9; zugravi — 2; luminării de seu — 1; dulgheri — 1; olari — 21; precupeți — 14; tabaci — 1; fierari — 1; mămulari (vînzători de mărunțișuri) — 3¹¹.

După catagrafia din 1835: bogasieri — 4; brașoveni (vînzători de mărfuri

brașovene) — 3; băcani — 3; circiumari — 7; cojocari subțiri — 4; cojocari — 6; abagii — 3; boiangii — 4; bărbieri — 1; luminării — 2; simigii — 3; brutari — 2; argintari — 1; zugrăvi — 1; cizmari — 13; curelari — 3; dulgheri — 25; fierari — 5; mămulari — 20; matrapozi (negustori) — 55; precupeți — 29¹². În Petreștii de Jos se torcea părul de capră și se făceau traiste și desagi, fringhii, friuri de cai. Tot aci se aflau și boiangerii¹³. Negustorii mici și precupeții se aflau doar în câteva sate ale Gorjului¹⁴.

În secolul al XIX-lea se mărește numărul olarilor. În 1832 se înființează în Tg. Jiu fabrica de porțelan sub conducerea lui Frederic Drechsel. După încetarea acestuia din viață, fabrica a rămas sub direcția lui Dumitrache Herescu. În 1846 se înființează a doua fabrică de porțelan, la cererea lui Ferentz Poțon și Anton Solhaier, veniți din „străinătate” și care lucraseră la prima fabrică întemeiată „pe la 1833”. Petiționarii cereau Departamentului din Lăuntru să le dea oameni „apărăși de capetație și de toate dărrile”. Ocîrmuirea, prevăzînd că astfel de fabrică ar contribui „la înaintarea industriei”, a aprobat înființarea acesteia¹⁵. În 1848, Ferentz Poțoni adresează jalbă numărului de departament prin care cere ca oamenii care lucrează la fabrică să fie „apărăși de recrutație, podveri și celelalte”¹⁶. Acest centru de ceramică din Tg. Jiu, „cu 26 de lucrători”, scotea anual cite 26.000 de vase de mărimi și forme diferite. Din vînzarea lor rezulta un venit de pînă la 30.000 de lei, dar, scăzînd cheltuielile, niciodată venitul nu depășea peste „70 de galbeni”. Vasele din Tg. Jiu erau folosite în toată țara, dar ele erau desfăcute și în Austria¹⁷.

În paralel se dezvoltă centrele de olărie. Astfel, pentru secolul al XIX-lea sînt cunoscute următoarele localități unde se confecționa ceramică populară: Arcani, Baboiești, Brădeț Brădiceni, Cătune, Ciuperceni, Clejnești, Glogova Găleșoia, Hodoreasca, Iormănești, Lelești, Logrești, Lupoia, Lupoia, Olteanu, Pieptani, Peșteana-Virtop, Roșița, Rasovița, Rasova, Steic, Sîlbozia, Strimba-Vulcan,

Știrbetu, Stroiești, Ștefănești, Tg. Jiu, Urechești, Valea Mănăstirii, Virtop, Virț, Vladimir¹⁸.

În Tg. Jiu, în secolul al XIX-lea, se remarcă o dezvoltare comercială, iar industria este reprezentată prin mici ateliere de croitorie, cizmărie, cojocărie, tîmplărie, boiangerie etc., care își continuă activitatea și la începutul secolului al XX-lea. Cu caracter mai extins erau întreprinderile de tăbăcărie „Răsou și Comșa” în 1889 și „La opînca națională” a lui P. Roșca (cu un capital de 1.500 lei). Se lucrau piei de talpă, opînca, toval etc., cu un număr de lucrători între 6—10¹⁹.

Breslele — companiile

În secolul al XVII-lea apar breslele, care schimbă situația meseriașilor. Ei formează în orașe comunități destul de puternice.

În 1668 la Baia de Fier este cunoscut un Dima Chiurciubașa — staroste de blănari²⁰.

Așezarea meșteșugarilor în orașe era în strînsă legătură și cu specificul meșteșugului practicat. Astfel, la Tg. Jiu, în secolul trecut, se aflau: ulița Sărarilor, ulița Olari, strada Industriei, strada Morilor. Tot aci se aflau persoane cu nume derivate de la meseriile prestate: D. Luminărescu, Pîrvu și Radu Linaru, Păun Hangiu etc.²¹.

De la începutul secolului al XIX-lea sînt cunoscute companiile sau „cumpăniile”. Compania era o grupare de meseriași sau de negustori. Trebuie relevat faptul că numărul cel mai mare de „companiști” nu era în capitala țării, cum era de așteptat, ci în județul Gorj, județul de unde a pornit revoluția lui Tudor Vladimirescu²². Relevăm că în Gorj, pe limbă „cumpania cea veche”, exista în ianuarie 1821 „cumpania pandurilor”²³. În compania cea veche apar numeroși „ungureni” și „brașoveni”: Vasile Holteiu și Gheorghe Ungureanu ruptaș (contribuabil care plătea o dare numită ruptă), Barbu Holteiu Mărgineanu, Cîrstea Holteiu sin Ene Brașoveanu etc.²⁴. Companiile aveau organele lor de conducere. Într-un act din 18 iunie 1831, pentru o pricină de drumuri

din Arcani, e luat printre alegători și „Dinu Rușeți ceaușul de companie”²⁵.

Statistica din 1831, întocmită de polcovnicul rus Fanthon de Verrayon, prezintă o însemnătate deosebită, pentru studiul burgheziei și țăranilor liberi privilegiați din județul Gorj. Numita statistică înfățișează numărul „mazililor”, care cei mai mulți sînt în județul Gorj: 841²⁶. Ni s-a păstrat și o prețioasă „catagrafie” cu toți negustorii, „care vind orice felurime de marfă cu cotul”. În Gorj se întâlneau 90 de coturi²⁷. De aci se vede numărul mare al negustorilor de textile.

Amintim că mazilii, atît de numeroși în Gorj, sînt urmașii boiernașilor (boieri de clasa a II-a). Numai în satul Stolozani (pe Jaleș), ca să dăm un exemplu, între 1791—1835, ne sînt cunoscuți din documente opt mazili²⁸. Cei care aveau dreptul să fie trecuți în rîndul „boierănașilor” mazili alcătuiind o breaslă, erau ridicăți la această stare printr-un act domnesc, scutindu-le, în același timp, bucatele lor „de dijmărit și vinăriciu”.²⁹ Prin Cartea din 1 mai 1814, a lui Caragea-Vodă, Lupul, fiul lui Petru Papuc, Constandin Copitrac și alți „volintiri ot sud Gorj”, sînt incluși în breasla mazililor, după cum au fost și părinții lor, scutindu-i de „dijmărit și vinăriciu”. Ca „volintiri” se înțeleg, în Cartea lui Caragea, cei care participaseră ca voluntari în războiul ruso-turc din 1806—1812³⁰. O altă categorie de privilegiați, care făcea parte din rîndurile „burgheziei” rurale, erau anumiți „panduri” și „căpitani de panduri”, scutiți și ei de dăjdiile vistieriei și de podvezi³¹. De asemenea, cei ce făceau parte din țăranimea liberă privilegiată, destul de rară, sînt „neamurile” și „boierii de neam”. În 1819 în județul Gorj se aflau 234 „boieri de neam”³². Prin actul din 18 iunie 1831, în legătură cu un drum vechi în Arcani, locuitorii acestui sat au luat printre alegători „și pă un Matei Cornescu neamul”³³. Iar prin zapisul din 21 aprilie 1849 al popii Achim Davițoiu din Arcani, printre martori se află și „Ion Popescu sin poșa Gheorghe ot Stroești, boieri de neam”³⁴.

În afară de acești țărani privilegiați, semnalăți mai sus, în județul Gorj, pînă la 1848, sînt cunoscute încă două cazuri de „boieri de neam”³⁵. În 1860 se aflau 1291 mazili și 327 „boieri de neam”³⁶. Cercetarea documentelor Gorjului din această perioadă mai poate da la iveală încă multe cazuri de acest fel de țărani privilegiați, considerați de unii istorici „burghezi rurali”. Toate categoriile de „neamuri”, „mazili”, „cumpăniști”, „ruptași”, „postelnice” etc. purtau numele de breaslă și se bucurau de un statut special fiscal și social³⁷.

Ținînd seama de ordinea cronologică, menționăm că la începutul secolului al XX-lea, prin stăruința tipografului N. D. Mișoșescu, s-a întemeiat societatea „Meseriașul”, care i-a reunit pe tipografi, croitori, cojocari, cizmari, boiangii, tăbăcari, dulgheri, olari etc. Ulterior se înființează „Corporația meseriilor unite” din Tg. Jiu³⁸.

În 1915 în Tg. Jiu se organizează breasla pentru pietrari și cărămidari³⁹. După războiul din 1916, meșteșugurile și manufacturile au cunoscut un deosebit progres.

NOTE

¹ „Istoria României”, vol. II, 1962, p. 284.

² V. Costăchel, P. P. Panaiteșcu, A. Cazacu, *Viata feudală în Țara Românească și Moldova (sec. XIV—XVII)*, 1957, p. 89.

³ „Istoria României” vol. III, 1964, p. 50

⁴ „Ibidem”, vol. III, p. 363—364

⁵ Șt. Olteanu, C. Șerban, *Meșteșugurile din Țara Românească și Moldova în Evul Mediu*, 1967, p. 57

⁶ Ibidem, p. 240

⁷ Ibidem, p. 139

⁸ Ibidem, p. 144

⁹ Alex. Ștefulescu, *Istoria Tîrgu Jiului*, 1906, p. 95—96

¹⁰ N. Iorga, *Orașele oltene*, „Arhivele Olteniei”, IV, nr. 20 (1925), pp. 279—280

¹¹ Vladimir Diculescu, *Bresle, negustori, meseriași în Țara Românească, 1830—1842*, București, 1973, p. 107

¹² Ibidem, p. 113

¹³ „Marele Dicționar Geografic”, vol. IV, p. 691

¹⁴ I. Cojocaru, *Documente privilegiate la economia Țării Românești (1800—1830)*, vol. II, 1958, p. 603.

¹⁵ Arhivele Statului București, fond. M.A.I., inv. 314, dosar 104/1846, f. 2

¹⁶ Arhivele Statului București, fond. Ministerul Finanțelor, Vistieria, inv. 496, dosar 693/1848, f. 31

- ³⁷ Cojocaru, *op. cit.*, p. 978
- ³⁸ Ion Mociol, Virgil Vasilescu, *Ceramica populară din Gorj* Tg. Jiu, 1974, p. 39
- ³⁹ Vladimir Osiac, *Dezvoltarea industriei în Oltenia*, în „Oltenia”, vol. I, 1934, p. 179
- ⁴⁰ Șt. Olteanu, *Cercetări cu privire la producția minieră în Moldova și Țara Românească* (sec. X–XVII) „Studii”, nr. 5–1964, p. 958
- ⁴¹ Alex. Ștefulescu, *op. cit.*, pp. 38, 83
- ⁴² C. C. Giurescu, *Contribuțiuni la studiul originilor și dezvoltării burgheziei române până la 1848*, București, 1978, p. 140
- ⁴³ *Ibidem*, p. 147
- ⁴⁴ *Ibidem*, p. 149
- ⁴⁵ Vasile Cărăbiș, *Documente de pe Valea Jaleșului*, Tg. Jiu, 1982, p. 69
- ⁴⁶ C. C. Giurescu, *op. cit.*, pp. 149, 223
- ⁴⁷ *Ibidem*, p. 154
- ⁴⁸ Vasile Cărăbiș, *Sate de meșteri din valea Jaleșului*, Craiova, 1976, p. 74–75
- ⁴⁹ *Ibidem*
- ⁵⁰ C. C. Giurescu, *op. cit.*, pp. 222–223
- ⁵¹ Vasile Cărăbiș, „Răzmerițe” pe valea Jaleșului (jud. Gorj), „Historica” I, Craiova, 1970, pp. 98–99
- ⁵² I. Cojocaru, *op. cit.*, vol. I, p. 228
- ⁵³ Vasile Cărăbiș, *Documente de pe valea Jaleșului*, 1982, p. 69
- ⁵⁴ *Ibidem*, p. 84
- ⁵⁵ C. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 220
- ⁵⁶ „Analele statistice”, 1860, nr. 1, p. 27
- ⁵⁷ C. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 227
- ⁵⁸ Alex. Ștefulescu, *op. cit.*, p. 238
- ⁵⁹ Șt. Olteanu, C. Șerban, *op. cit.*, p. 411

RÉSUMÉ

Le matériel, conçu sur la base de certains documents locaux, présente des dates concernant le développement des métiers villageois et urbains du district de Gorj.

Un développement spécial connaissent les métiers dans la XVII-ème – XVIII-ème siècle, quand ont constate une forte différenciation même à l'intérieur de chaque métier. Certaines personnes apparaissent avec des noms spécifiques au certains métiers: le Tailleur, le Barbier, le Drapier etc.

Pour le commencement du XVII-ème siècle des dates statistiques sont offertes concernant les artisans et le marchands de Tg. Jiu.

Dans le XVII-ème siècle, dans le district de Gorj, apparaissent les premières corporations d'artisans et au début du XIX-ème siècle apparaissent les compagnies.

Généralement les corporations et les compagnies sont formées d'artisans exemptés de taxes où de militaires (panduri).